

Pojem

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1993](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1993](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 5. 1. 1993
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 5. 1. 1993

Pojem

Materna při interpretaci Bolzanovy „věty o sobě“ užívá formulace: „My však můžeme u jakékoli věty odhlédnout od toho, zda byla napsána, řečena nebo myšlena: výsledkem této abstrakce je právě věta o sobě.“ (FČ 41/1993, č. 5, s. 844.) To je ovšem iluze: je zásadní rozdíl mezi větou řečenou nebo napsanou a větou myšlenou. Věta řečená nebo napsaná vlastně není větou, dokud ji někdo jako větu nepochopí. V důsledku toho je každá vyřčená nebo napsaná věta zároveň větou myšlenou – anebo vůbec žádnou větou není, nýbrž jen souborem hlásek nebo písmen. A proto také nemůže být „věta o sobě“ srovnávána s pojmem, nýbrž pouze s intencionálním předmětem. S pojmem může být srovnávána resp. spojována věta myšlená, tj. myšlenka, pojmově (nebo kdysi dávno jen narativně) strukturovaná a zformovaná do podoby větné. Soustředíme-li se na větu tak, že abstrahujeme od toho, že je myšlená, zůstává nám vadná fikce věty, nikoliv „věta o sobě“. Od myšlení totiž abstrahovat nemůžeme a nesmíme. Jediné, od čeho můžeme a smíme abstrahovat, je nějaký konkrétní myšlenkový průběh, k němuž vždycky náleží četné okrajové, nedůležité, dokonce nepatřičné a snad i rušivé stránky, odvádějící pozornost nesprávným směrem. Skutečný pojem musí zůstat nerozlučně spjat s intencionálním aktem. Chceme-li opravdu nechat intencionální akt stranou a abstrahovat od něho, musíme se soustředit na intencionální předmět – ale pak už nesmíme mluvit o pojmu, neboť od toho jsme abstrahovali zároveň s tím, jak jsme abstrahovali od samotného myšlení (tj. od myšlenkových aktů). Tím však je položena otázka, jak vůbec můžeme tématizovat pojem (což chce učinit Materna). Problém spočívá v tom, že v rámci dosavadní tradice neumíme precizně tématizovat nic, aniž bychom to zpředmětňovali, tj. aniž bychom to myšlenkově uchopovali prostřednictvím intencionálního objektu.

(Praha, 930105–2.)